

รายงานผลงานเรื่องเติมการทดลองที่สิ้นสุด

.....

1. ชุดโครงการวิจัย : วิจัยและพัฒนาพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ
2. โครงการวิจัย : วิจัยและพัฒนาพืชสมุนไพรและเครื่องเทศที่มีศักยภาพ
กิจกรรม : การสำรวจระบบการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศเชิงการค้า
3. ชื่อการทดลองภาษาไทย : การสำรวจระบบการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศเชิงการค้าภาคใต้
ชื่อการทดลองภาษาอังกฤษ : Production System of Medicinal Herbs and Spices in the South of Thailand
4. คณะผู้ดำเนินงาน
หัวหน้าการทดลอง : ศุภลักษณ์ อริยัญชัย¹ สังกัด ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง
ผู้ร่วมงาน : ชญานุช ตรีพันธ์¹ สังกัด ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง
: สุมาลี ศรีแก้ว¹ สังกัด ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง
: สุภาภรณ์ สาขาติ² สังกัด สถาบันวิจัยพืชสวน
5. บทคัดย่อ

การสำรวจระบบการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศเชิงการค้าในภาคใต้ เพื่อให้ได้ข้อมูล การผลิตของสมุนไพรและเครื่องเทศที่มีศักยภาพในภาคใต้ ดำเนินการระหว่างปี 2553 ถึง 2556 โดยวิธีสำรวจ และสัมภาษณ์เกษตรกร 9 จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง ชุมพร พังงา สุราษฎร์ธานี ระนอง สงขลา และกระบี่ จำนวน 81 ราย พบว่าสมุนไพรที่มีศักยภาพผลิตเป็นการค้าคือ ขมิ้นชัน ข่า ตะไคร้ หอม และจันทร์เทศ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ ชนิดดินเป็นดินร่วน/ดินร่วนปนทราย เกษตรกรไม่มีการเตรียมดิน การวิเคราะห์ธาตุอาหาร และการปรับปรุงคุณภาพดิน ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝน แหล่งที่มาของพันธุ์มาจากเพื่อนเกษตรกร แหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับและนำมาปฏิบัติ ส่วนใหญ่ศึกษาด้วยตนเอง ไม่มีการคัดคุณภาพผลผลิต ไม่ทราบและไม่เคยตรวจสอบสารสำคัญของสมุนไพรที่ผลิต จำหน่ายผลผลิตในรูปแบบสด ไม่มีปัญหาด้านโรค และแมลง ยกเว้นขมิ้นชันที่ประสบปัญหาโรคหัวเน่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหาด้านการตลาด และบางส่วนประสบปัญหาผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อ ปริมาณความต้องการของตลาดไม่แน่นอน จุดอ่อนของการผลิตคือเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองเรื่องราคา พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์คุณภาพ

1 ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง

2 สถาบันวิจัยพืชสวน

6. คำนำ

ปัจจุบันความต้องการผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีเพิ่มมากขึ้น โดยมีการใช้ผลิตภัณฑ์ในลักษณะของอาหารเสริมสุขภาพ เครื่องสำอางสมุนไพร นวดและอบตัวด้วยสมุนไพร ตลอดจนถึงการรับประทานเครื่องดื่มสุขภาพ ทำให้ธุรกิจสมุนไพรมีรายได้อย่างมหาศาล และมีโอกาสเติบโตได้อีกมาก ทั้งนี้เห็นได้จากการที่ตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรในประเทศไทยขยายตัวปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20-30 และจากการสำรวจทั่วประเทศพบว่ามีมูลค่าการใช้จ่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร 48,000 ล้านบาท จากมูลค่าของสินค้าที่สูงและมีแนวโน้มการเติบโตของตลาดอย่างต่อเนื่องทำให้รัฐบาลมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาการผลิตสมุนไพรที่มีคุณภาพในเชิงพาณิชย์ และผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าสมุนไพรของเอเชียในอนาคต จึงต้องรวบรวม และศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีศักยภาพ และตลาดมีแนวโน้มความต้องการสูงขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจะได้มีพันธุ์และการขยายพันธุ์ที่พร้อมจะขยายให้เกษตรกร รวมทั้งเป็นแหล่งรวบรวมชนิดและพันธุ์พืชสมุนไพร ที่มีเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการทั้งก่อนเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยวที่ถูกต้องและเหมาะสม อันจะสามารถรองรับทันความต้องการวัตถุดิบที่ขยายตัวมากขึ้น สำหรับภาคใต้ของประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและความหลากหลายของพืชสมุนไพรและเครื่องเทศหลายชนิด เช่น การปลูกข่าตาแดงที่สร้างรายได้ให้กับชาวอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จากอาชีพเสริมสู่อาชีพหลักในปัจจุบัน และมีแนวโน้มการตลาดที่ดีจากประเทศเพื่อนบ้าน การปลูกข่าเหลือง ของเกษตรกรอำเภอ กะเปอร์ จังหวัดระนอง สามารถรวมตัวจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรข่าเหลืองในปัจจุบัน การปลูกขมิ้นชันของเกษตรกร อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา และอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช การปลูกตะไคร้ของเกษตรกรอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ซึ่งสมุนไพรดังกล่าวมีความต้องการบริโภคสดในพื้นที่เป็นจำนวนมากรวมถึงมีการแปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เครื่องแกง ผงขมิ้น ผงตะไคร้ ข้าวเกรียบขมิ้น การแปรรูปจันทน์เทศจนกลายเป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดนครศรีธรรมราช (<http://www.komchadluek.net/detail>) การปลูกหมากในปี 2549 พบว่า ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นแหล่งปลูกที่มีพื้นที่มากที่สุดโดย จังหวัดที่ปลูกหมากมากที่สุดคือ ชุมพร รองลงมาคือ นครศรีธรรมราช และระนอง สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ได้เป็นอย่างดี โดยตลาดหมากสดที่สำคัญคือ ฮองกง ไต้หวัน เวียดนาม ตลาดที่น่าสนใจคือ พม่า ประเทศที่รับซื้อหมากแห้ง คือ บังคลาเทศ อินเดีย ซาอุดีอาระเบีย ตลาดที่น่าสนใจคือ สหรัฐอาหรับ และออสเตรเลีย (ฝ่ายประมวลผล กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร) หมายส่วนใหญ่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมฟอกหนัง ฟอกเส้น ยารักษาโรคทั้งคนและสัตว์ (<http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=956000036250>) และนอกจากนี้ภาคใต้ยังมีสมุนไพรที่มีการผลิตและมีความความต้องการในตลาดอีกหลายชนิด ศูนย์วิจัยพืชสวนตรังจึงได้มีการสำรวจศึกษาศักยภาพการผลิต และแนวโน้มความต้องการของตลาด เพื่อประโยชน์ดังกล่าวต่อไป

7. วิธีดำเนินการ

อุปกรณ์

1. ข้อมูลแหล่งผลิต แผนที่ประเทศไทย
2. วัสดุสำนักงานและวัสดุคอมพิวเตอร์

3. อุปกรณ์บันทึกภาพ กล้องถ่ายรูป

วิธีการ

สำรวจ สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากเกษตรกรตามแบบสอบถาม (ข้อมูลปฐมภูมิ) นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ แจกแจงความถี่และวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย สำหรับข้อมูลทางสถิติ ความเคลื่อนไหวของพื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต สภาพแวดล้อมในพื้นที่(ข้อมูลทุติยภูมิ) ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยจัดทำ ตารางข้อมูล/กราฟ เพื่อการบรรยายให้ทราบถึงประเด็นต่างๆ

เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ

1 เกษตรกรตามแบบสอบถาม (ข้อมูลปฐมภูมิ) รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามที่มีการสุ่มเลือกและ สัมภาษณ์เกษตรกร

2 ข้อมูลทางสถิติ ความเคลื่อนไหวของพื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต สภาพแวดล้อมในพื้นที่ (ข้อมูลทุติยภูมิ) รวบรวมข้อมูลแบบอนุกรมเวลา 5-10 ปีย้อนหลัง จากเอกสารวิชาการ สิ่งตีพิมพ์ ฯ ของหน่วยงาน ต่างๆ

เวลาและสถานที่

ระยะเวลา ตุลาคม 2553 - กันยายน 2556

สถานที่ ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐาน

เกษตรกรผู้ผลิตสมุนไพรเป็นเพศหญิงร้อยละ 53.1 เพศชายร้อยละ 46.9 ช่วงอายุที่มากที่สุดคือ 40 ปี ระดับการศึกษาของผู้ผลิตสมุนไพรที่มากที่สุดคือ ระดับ ประถมศึกษา มีเป็นเจ้าของสวนมากที่สุด มีประสบการณ์ การในการผลิตอยู่ในช่วง 1-10 ปี ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และสมาชิก GAP

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี 2553-2556

	รายการ	ร้อยละ
เพศ	ชาย	46.9
	หญิง	53.1
อายุ (ปี)	40	32.1
	50	24.7
การศึกษา	ประถมศึกษา	58.0
	มัธยมศึกษา	24.7
ประสบการณ์ทำสมุนไพร (ปี)	1-10	65.4
	11-20	24.7

ข้อมูลสภาพของสวน

ลักษณะดินที่ทำการปลูกพืชสมุนไพร เป็นดินร่วน/ร่วนปนทรายมากที่สุด ลักษณะพื้นที่ เป็นที่ราบ
รองลงมาคือ ที่ราบเชิงเขา แหล่งน้ำที่ใช้ เป็นน้ำฝน สภาพแวดล้อมโดยรอบสวน ติดสวนรายอื่น

ตารางที่ 2 ข้อมูลสภาพของสวนของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี 2553-2556

	รายการ	ร้อยละ	
จำนวนชนิดของสมุนไพรที่ปลูก	1 ชนิด	67.9	
	2 ชนิด	13.6	
	3 ชนิด	8.7	
	4 ชนิด	7.4	
ชนิดของสมุนไพร	ขมิ้น	26.45	
	ข่า	14.05	
	ตะไคร้	11.57	
	หมาก	9.09	
	จันทร์เทศ	7.44	
	พริกไทย	6.61	
	ไพล	4.13	
	กระชาย	3.31	
	บัวบก, กระจวาน, ส้มป่อย	2.48	
	ส้มควาย, ชุมเห็ดเทศ, เพชรสังฆาต, รางจืด	1.65	
	ดีปลี, หญ้าดอกขาว	0.83	
	ลักษณะดินที่ปลูกสมุนไพร	ดินร่วน/ร่วนปนทราย	76.5
		ดินเหนียว	16.7
ดินทราย		3.8	
ลักษณะพื้นที่	ที่ราบ	53.8	
	ที่ราบเชิงเขา	34.6	
	ที่ดอน	11.6	
แหล่งน้ำ	น้ำฝน	55.7	
	แหล่งน้ำธรรมชาติ ห้วย หนอง คลอง และบึง	29.1	
	บ่อเก็บน้ำ/บ่อตาล	13.9	
	น้ำจากคลองชลประทาน	1.3	

การผลิต

แหล่งที่มาของพันธุ์มาจากเพื่อนเกษตรกรมากที่สุด ร้อยละ 56.3 รองลงมาคือ เก็บไว้ใช้เอง และจากหน่วยงานราชการ ร้อยละ 41.0 และ 2.6 ตามลำดับ เกษตรกรได้รับเทคโนโลยีโดยการศึกษาเองมากที่สุด ร้อยละ 49.4 รองลงมาคือ เพื่อนเกษตรกร และ กรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 48.1 และ 2.5 ตามลำดับ เกษตรกรไม่มีการวิเคราะห์ดิน ร้อยละ 83.3 และวิเคราะห์ดิน ร้อยละ 16.7 ไม่ปรับปรุงคุณภาพดิน ร้อยละ 75.6 รองลงมาคือ ใส่โดโลไมท์ ใส่ปูนขาว และใส่ปูนขาวและโดโลไมท์ ร้อยละ 9.0 7.7 และ 7.7 ตามลำดับ การเตรียมดิน ใช้วิธีขุดหลุมปลูกอย่างเดียวมากที่สุด วิธีการให้น้ำโดยการอาศัยน้ำฝนมากที่สุด ร้อยละ 76.9 รองลงมาคือ สปริงเกอร์ และ สายยาง ร้อยละ 16.7 และ 6.4 ตามลำดับ ไม่คัดคุณภาพ ไม่มีการถนอมคุณภาพ การตรวจคุณภาพผลผลิตด้านปริมาณสารสำคัญ พบว่า ไม่เคยตรวจและไม่เคยทราบสารสำคัญที่ได้จากการผลิต รูปแบบการจำหน่ายผลผลิตแบบสดมากที่สุด

ตารางที่ 3 ข้อมูลการผลิตของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี 2553-2556

	รายการ	ร้อยละ
แหล่งที่มาของพันธุ์	เพื่อนเกษตรกร	56.4
	เก็บไว้ใช้เอง	41.0
	จากหน่วยงานราชการ	2.6
การได้รับเทคโนโลยี	การศึกษาด้วยตนเอง	49.4
	เพื่อนเกษตรกร	48.1
	กรมส่งเสริมการเกษตร	2.5
การวิเคราะห์ดิน	ไม่วิเคราะห์	83.3
	วิเคราะห์	16.7
ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ดี	83.8
	ปานกลาง	12.2
การปรับปรุงดิน	ไม่ปรับปรุงคุณภาพดิน	75.6
	โดโลไมท์	9.0
	ปูนขาว	7.7
	ปูนขาวและโดโลไมท์	7.7

ตารางที่ 3 ข้อมูลการผลิตของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี 2553-2556 (ต่อ)

	รายการ	ร้อยละ
การเตรียมดิน	ขุดหลุมปลูกอย่างเดียว	92.6
	ไถคราดยกร่อง	3.7
	ไถคราดไม่ยกร่อง	3.7
วิธีการให้น้ำ	อาศัยน้ำฝน	76.9
	สปริงเกอร์	16.7
	สายยาง	6.4
การตัดคุณภาพ	ไม่ตัดคุณภาพ	83.3
	ตัดคุณภาพ	16.7
การตรวจคุณภาพผลผลิต	ไม่เคยตรวจ	93.6
	เคยตรวจ	6.4
การรับทราบสารสำคัญสมุนไพร	ไม่เคยทราบ	93.6
	ทราบ	6.4
รูปแบบการจำหน่ายผลผลิต	แบบสด	81.5
	จำหน่ายทั้งแบบสดและแห้ง	12.3
	แบบแห้ง	3.7
	ผลิตภัณฑ์	2.5

ด้านการตลาด ปัญหาด้านการตลาดไม่มีปัญหาด้านการตลาดมากที่สุด ร้อยละ 32.1 รองลงมาคือ ผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อร้อยละ 19.8 รองลงมาคือ พ่อค้ารับซื้อได้ปริมาณไม่แน่นอน จำนวนผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ ร้อยละ 16.0 และ 4.9 ตามลำดับ การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ เกษตรกร ร้อยละ 28.4 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ข้อมูลด้านการตลาดของผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ปี 2553-2556

	รายการ	ร้อยละ
ปัญหาด้านการตลาด	ไม่มีปัญหาด้านการตลาด	32.1
	อื่นๆ เช่น ราคาตกต่ำ ราคาไม่แน่นอน	25.9
	ผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อ	19.8
	ปริมาณความต้องการไม่แน่นอน	16.0
	ขนาดผลผลิต	4.9
	การขนส่งผลผลิตได้น้อยในแต่ละครั้ง	1.1
	การกำหนดราคา	พ่อค้าคนกลาง
	เกษตรกร	33.3

พืชหัว

ขมิ้นชัน (*Curcuma longa* Linn.) (สถาบันวิจัยพืชสวน. 2545) ปลูกที่อำเภอรัตนบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอป่าพะยอม และอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ และอำเภอเมือง และอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เกษตรกรผู้ปลูกขมิ้น มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และปลูกขมิ้นชันเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรผู้ปลูกขมิ้นชันมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3-4 คน แต่มีเพียง 1-2 คน เท่านั้นที่ทำการเกษตร สภาพการผลิตขมิ้นชันของเกษตรกรผู้ปลูกขมิ้นในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51 ปี มีประสบการณ์ปลูกขมิ้น เฉลี่ย 13 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 7-10 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกษตรกรปลูกขมิ้นชันร่วมกับพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา เป็นต้น โดยดินที่ใช้ปลูกขมิ้นส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา เป็นดินร่วน รองลงมาคือ ดินเหนียว ก่อนทำการปลูก เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่โดยการฉีดยาฆ่าวัชพืช จากนั้นจึงขุดหลุมปลูกขมิ้น โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ 20 - 30 เซนติเมตร พันธุ์ขมิ้นที่นิยมปลูก คือ ขมิ้นด่าง โดยใช้แ่งเป็นท่อนพันธุ์ แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ปริมาณท่อนพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกเฉลี่ย 250 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเริ่มปลูกขมิ้นในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม ในการดูแลรักษาขมิ้นชันเกษตรกรมีการถอนหญ้าและใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หลังปลูก 2 และ 6 เดือน ครั้งละ 25 กก. ต่อไร่ หลังปลูก รวมระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต 10-12 เดือน เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีการขุด โดยใช้แรงงานคน และล้างทำความสะอาด ตัดราก โดยบรรจุในตะกร้าพลาสติก หรือถุงพลาสติกใส ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 5,610 บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายเป็นหัวแม่พร้อมแ่ง โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 58,084 บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่สำคัญของการผลิตขมิ้นคือ โรคหัวเน่า ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดที่เกษตรกรประสบอยู่ บางรายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันกำจัดเป็นจำนวนมาก บางรายเลิกปลูกเนื่องจากไม่คุ้มทุน บางรายขุดขมิ้นก่อนครบอายุการเก็บเกี่ยว ส่งผลให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ สอดคล้องกับชูลีรัตน์ และอนุวัต. 2547 ที่พบว่า โรคของขมิ้นชันเกิดจากการเน่าของ

หัวขมิ้นจากน้ำท่วมขังหรือการให้น้ำที่มากเกินไป หรือเกิดจากการปลูกซ้ำที่เดิมหลายครั้ง ทำให้เกิดการสะสมโรค โรคที่พบได้แก่ โรคเห้งาและรากเน่าซึ่งเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย โรคต้นเหี่ยว และโรคใบจุด เกิดจากเชื้อรา โรคดังกล่าวเมื่อเกิดแล้วรักษายากจึงควรป้องกันก่อนปลูก การป้องกันโรคที่ดีคือควรมุนเวียนแปลงปลูกทุก ๆ ปี

ข่า (*Alpinia nigra* B.L.Burtt) ปลูกที่อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อำเภอกระบุรี อำเภอกระเปอร์ จังหวัดระนอง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา และอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เกษตรกรผู้ปลูกข่า มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และปลูกข่าเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรผู้ปลูก สภาพการผลิต ข่าของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรผู้ผลิตข่าในแต่ละพื้นที่ที่จะมีการ ปลูกพันธุ์ข่ารวมถึงวิธีการเก็บเกี่ยวที่แตกต่างกัน คือ เกษตรกร อำเภอกระบุรี อำเภอกระเปอร์ จังหวัดระนอง ปลูก ข่าเหลือง วิธีการเก็บเกี่ยวคือขุดยกกอง ส่วนเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อำเภอ บางกล่ำ จังหวัดสงขลา และอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ปลูกข่าตาแดง เก็บเกี่ยวโดยการทยอยแทงหน่ออ่อนขาย

เกษตรกร มีประสบการณ์ปลูกข่า มากกว่า 10 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 1-2 ไร่ ปลูกข่าตาแดงเป็น อาชีพหลัก ดินที่ใช้ปลูกข่าส่วนใหญ่เป็นดินร่วน รองลงมาคือ ดินเหนียว พื้นที่ราบ เป็นดินร่วน ก่อนทำการปลูก เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่โดยการกำจัดวัชพืช จากนั้นจึงขุดหลุมปลูก ลึกประมาณ 30 เซนติเมตร โดยไม่มีการไถ พรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ 70 เซนติเมตร รองกันหลุมด้วยแกลบ และมูลวัว 0.5 กิโลกรัมต่อ หลุม ในการดูแลรักษาข่าเกษตรกรมีการให้น้ำในช่วงหน้าแล้ง ถอนหญ้าและใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หลังปลูก 2 และ 6 เดือน ครั้งละ 25 กก.ต่อไร่ พันธุ์ข่า ที่นิยมปลูก คือ ข่าตาแดง และข่าเหลือง โดยใช้หัวที่มีตาแตกออกมา พร้อมจะเจริญ เป็นท่อนพันธุ์ แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกข่าในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตหลังปลูกประมาณ 3 เดือน และสามารถทยอยเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วย วิธีการขุดโดยใช้แรงงานคน และล้างทำความสะอาด ตัดราก โดยบรรจุในถุงพลาสติกใส ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 6,851 บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายเป็นหัวแม่พร้อมแฉ่ง โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา ในปี 2553-2556 ราคา กิโลกรัมละ 20-30 บาท เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 36,215 บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่สำคัญของการผลิตข่าคือ หนอนเจาะลำต้น การป้องกันกำจัด คือการขุดทิ้ง

จากข้อมูลของ นางนารี คำแสนราช ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรข่าเหลือง ชุมชนบ้าน ทองหลางล่าง หมู่ 7 ตำบลบ้านนา อำเภอกระเปอร์ ระบุว่า เดิมเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านนาประกอบอาชีพหลัก คือทำสวน โดยเฉพาะสวนไม้ผล เช่น ทุเรียน มังคุด กาแฟ ทั้งยังมียางพาราและปาล์มน้ำมันด้วย และเริ่มปลูกข่า เหลืองเพื่อเสริมรายได้มาตั้งแต่ปี 2542 ขณะที่ตลาดทั่วไปให้การตอบรับดีมาก เมื่อชาวบ้านเห็นว่าข่าเหลือง สามารถทำเงินดีจึงสนใจหันมาปลูกกันมากขึ้น กระทั่งปี 2547 เกษตรกรได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกข่าเหลือง บ้านทองหลางล่างขึ้น โดยมีสมาชิกจำนวน 60 ราย พื้นที่ปลูกข่าเหลืองรวมกว่า 200 ไร่ ได้ผลผลิตปีละประมาณ 3,000 ตัน ทางกลุ่มได้ใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันสมาชิกกลุ่มยังมีการรวมตัวกันอย่าง เข้มแข็งเพื่อดำเนินธุรกิจผลิตข่าเหลืองป้อนให้กับตลาดทั่วประเทศ ทำให้สมาชิกมีรายได้ตลอดทั้งปี นับเป็น

วิสาหกิจชุมชนหนึ่งทีประสบความสำเร็จและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการระดมทุนเพื่อเป็นเงินออมสำหรับให้สมาชิก กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อใช้ลงทุนในการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้น เพื่อผลิตข้าวเหลืองป้อนตลาดซึ่งกำลังมีความต้องการสูง

ปัจจุบันกลุ่มได้จดทะเบียนเป็น “วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรข้าวเหลืองทองกลาง” กับสำนักงาน เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว วิธีการปลูกในพื้นที่ 1 ไร่ สามารถ ปลูกข้าวเหลืองได้ 4,500-5,000 กอ โดยปลูกเป็นแถวระยะ 80x80 เซนติเมตร ก่อนลงหลุมปลูก ควรรองก้นหลุม ด้วยปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 พร้อมด้วยปุ๋ยขี้วัวประมาณ 1 ช้อนโต๊ะ หลังจากปลูกแล้วเกษตรกรต้องกำจัดวัชพืชที่ ขึ้นรอบหลุมปลูกเป็นประจำและให้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 หรือ 46-0-0 เดือนละประมาณ 2 ครั้ง จนกระทั่งข้าวเหลือง อายุได้ 7 เดือน ก็สามารถขุดจำหน่ายได้ แต่ช่วง 15 วัน – 1 เดือน ก่อนที่จะขุดข้าวเหลืองส่งตลาด ต้องใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อีกครั้ง เพื่อกระตุ้นให้หน่อมีความสมบูรณ์ อวบใหญ่และมีน้ำหนักมากขึ้น หากมีระบบจัดการที่ดี ข้าว เหลือง 1 กอ จะให้ผลผลิตประมาณ 2-3 กิโลกรัม จำหน่ายได้ไม่ต่ำกว่า 60 บาท/กอ หักค่าใช้จ่ายแล้วเกษตรกรจะมีรายได้ 150,000-200,000 บาท/ไร่ แต่จะมีปัญหาในเรื่องโรคพืช เช่น โคนเน่า หนอนเจาะต้น และเชื้อราทำลาย ในช่วงฤดูฝน ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยแก้ไขโดยการสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการรวมถึงเทคนิควิธีการจัดการ เพื่อลดความเสียหาย

ชาวบ้านในพื้นที่หมู่ 5 บ้านท่าเมรุ ต.บางกล้า อ.บางกล้า จ.สงขลา เกือบทั้งหมดหมู่บ้านกว่า 100 ครัวเรือน ยึดอาชีพปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และยังเป็นแหล่งผลิตข้าวคุณภาพดีที่ใหญ่ที่สุดของ จ. สงขลา กระจายไปยังตลาดทั้งในพื้นที่ทางภาคใต้ และบางส่วนยังส่งออกไปยังประเทศมาเลเซีย มีแม่ค้ามารับซื้อถึง บ้าน สร้างรายได้แต่ละครัวเรือนไม่ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อวัน และยังเป็นแหล่งสร้างอาชีพให้แก่คนในหมู่บ้านโดยที่ ไม่ ตั อ ง อ อ ก ไ ป ห า ง าน น อ ก บ้ า น อี ก ด้วย <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9540000152601>

ไพล (*Zingiber montanum* (Koenig) Link ex Dietr.) ปลูกที่อำเภอท่าแซะ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร และ อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง เกษตรกรผู้ปลูกไพล มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และปลูก ไพลเป็นอาชีพเสริม สภาพการผลิตไพลของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55 ปี มีประสบการณ์ปลูกไพล เฉลี่ย 8 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 1-2 ไร่ ดินที่ใช้ปลูกเป็นดิน ร่วน ดินร่วนปนทราย ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ขุดหลุมปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน หลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ลึก 15 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยหมักหลุมละ 10 กิโลกรัม ปลูกด้วยเหง้า 2 อัน แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่ เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม ในการดูแล รักษาเกษตรกรมีการถอนหญ้าและใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หลังปลูก 2 และ 6 เดือน ครั้งละ 25 กิโลกรัมต่อไร่ หลังปลูก เก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่ออายุ 10-12 เดือน ด้วยวิธีการขุดโดยใช้แรงงานคน และล้างทำความสะอาด ไม่มีการ คัดเกรดโดยบรรจุในถุงพลาสติกใส จำหน่ายกิโลกรัมละ 30-45 บาท ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 1,000 บาทต่อไร่ (ไม่ รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายในรูปแบบหัวสด โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึง แหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 5,370 บาทต่อไร่

กระชาย (*Boesenbergia pandurata* (Roxb.) Holtt.) ([http:// www.rspg.or.th/plants data/herbs/herbs_07_1.htm](http://www.rspg.or.th/plants/data/herbs/herbs_07_1.htm)) ปลูกที่อำเภอเมือง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56 ปี มีประสบการณ์ปลูกกระชายเฉลี่ย 12 ปี ปลูกแซมในสวนไม้ผล ปลูกได้ตลอดทั้งปี ระยะปลูก 50x70 เซนติเมตร ลึกประมาณ 15 เซนติเมตร ใช้ 4 หัวต่อหลุม ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 10 กรัมต่อหลุม หลังปลูก 1-2 เดือน เก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 6 เดือน เฉลี่ยกิโลกรัม 2 กิโลกรัม เก็บเกี่ยวโดยการขุดยกกอ ล้างน้ำทำความสะอาด ไม่มีการคัดคุณภาพ บรรจุในถุงพลาสติกใส จำหน่ายกิโลกรัมละ 40 บาท ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 425 บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 7,825 บาทต่อไร่

พืชผล

ส้มควาย (*Garcenia atroviridis* Griff. Ex T Anderson (เต็ม, 2544) ปลูกที่อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราชสภาพการผลิตส้มควายของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56 ปี มีประสบการณ์ปลูก 13 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 5-10 ไร่ เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย มีความชื้นสูง ปลูกแซมในสวนผลไม้หรือขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่มีการใส่ปุ๋ยแต่ได้รับ ผลพลอยได้จากการให้ปุ๋ยผลไม้ ไม่มีการให้น้ำ ให้ผลผลิตเมื่ออายุ 5-6 ปี ออกดอกเดือนเมษายน และเก็บเกี่ยว เดือนตุลาคม ผลผลิตเฉลี่ยต้นละ 600-800 กิโลกรัม ผลสดราคา กิโลกรัมละ 10-15 บาท หรือตากแห้งโดยการล้าง น้ำ แล้วหั่นเป็นชิ้นบางๆ ตากในตาข่ายไนล่อน ราคา กิโลกรัมละ 150-250 บาท

จันทน์เทศ (*Myristica fragrans*) ปลูกที่อำเภอเมือง จังหวัดพังงา และอำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภอ ช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะเป็นไม้ยืนต้นที่มีขนาดปานกลางจนถึงขนาดใหญ่ ลำต้นมีความสูง 9-18 เมตร หรืออาจมากกว่า ลำต้นแตกกิ่งได้จำนวนมาก เปลือกของลำต้นมีสีเทาเข้ม ใบมีสีเขียวเข้ม รูปร่าง แบบปลายหอก ใบยาว 2-5 นิ้ว ดอกเป็นแบบแยกเพศกันคนละต้น ดอกตัวผู้จะเกิดอยู่ในกลุ่ม ส่วนดอกตัวเมียจะ เกิดอยู่เดี่ยวๆ และมีขนาดใหญ่กว่าดอกตัวผู้ ผลมีสีเหลือง หรือเหลืองส้มรูปร่างเกือบกลม เมื่อผลสุกจะแตก ออกเป็นสองส่วน

สภาพการผลิตจันทน์เทศของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกร ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูกจันทน์เทศมากกว่า 10 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 5-10 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ซึ่งไม่มี เอกสารสิทธิ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกษตรกรปลูกจันทน์เทศร่วมกับไม้ผลชนิดชนิดอื่น เช่น มังคุด หนามทุเรียน เงาะ เป็นต้น ชอบดินร่วนซุยอุดมด้วยอินทรีย์วัตถุ มีความชื้นและปริมาณน้ำอุดมสมบูรณ์ ไม่ ชอบที่น้ำขังหรือที่แห้งแล้งเกินไป

จันทน์เทศเป็นไม้ผลที่ให้ผลผลิตตลอดทั้งปี โดยเริ่มให้ผลผลิตเมื่ออายุ 6-7 ปี ตั้งแต่ 200 - 5,400 ผลต่อ ต้นต่อปีขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของต้น โดยใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 จำนวน 2 ครั้งต่อปี อัตรา 0.5 กิโลกรัมต่อ ต้น เก็บเกี่ยวโดยวิธีการสอยด้วยไม้ร่อนรับด้วยถุงผ้า บรรจุตะกร้าพลาสติก จำหน่ายใน 3 รูปแบบ คือ 1) ผลสด กิโลกรัมละ 10 บาท 2) ดอก เมล็ดและรกแห้ง (ส่วนสีแดงที่หุ้มเมล็ด) 3) แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น จันทน์เทศแช่ อิม จันทน์เทศเส้น จันทน์เทศสามรส และน้ำจันทน์เทศพร้อมดื่ม โดยเฉพาะกลุ่มแปรรูปจันทน์เทศบ้านร่อนนา อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลิตภัณฑ์ที่สามารถเป็นสินค้าโอท็อปที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่าง

แพร่หลาย อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกจันทน์เทศได้เป็นอย่างดี ข้อดีของการผลิตจันทน์เทศคือ เป็นไม้ที่มีขนาดใหญ่ ต้องการพื้นที่ในการปลูกมาก และแยกเพศกันคนละต้น ทำให้มีผู้ปลูกน้อยราย และน้อยต้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาการจัดการทรงพุ่มหรือการขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศเพื่อเป็นประโยชน์ให้เกษตรกรต่อไป

กระวาน (*Amomum krervanh* Pierre) ปลูกที่อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช สภาพการผลิตกระวานของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูกกระวาน มากกว่า 10 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 5-10 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งไม่มีเอกสารสิทธิ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกษตรกรปลูกกระวานร่วมกับไม้ผลชนิดชนิดอื่น เช่น มังคุด จันทน์เทศ ทูเรียน เงาะ ฝรั่ง สาด และลองกอง เป็นต้น ชอบดินร่วนซุยอุดมด้วยอินทรีย์วัตถุ มีความชื้นและปริมาณน้ำอุดมสมบูรณ์ ไม่ชอบที่น้ำขังหรือที่แห้งแล้งเกินไป ขยายพันธุ์โดยใช้หน่อ มีทั้งหน่อแดงและหน่อเขียว ฤดูปลูกพฤษภาคม-มิถุนายน ไม้ใส่ปุ๋ย จำหน่ายหน่อสด หน่อละ 2-3 บาท และผลแห้งกิโลกรัมละ 250 บาท

พริกไทย (*Piper nigrum* Linn.) ปลูกที่อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และอำเภอหลังสวน และอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร สภาพการผลิตของเกษตรกร ในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 45 ปี มีประสบการณ์ปลูกพริกไทยเฉลี่ย 12 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ เกษตรกรปลูกพริกไทยร่วมกับไม้ผลชนิดชนิดอื่น เช่น ทูเรียน ใช้ระยะ 2 x 4 เมตร บางรายปลูกพืชหลัก ระยะปลูก 1 x 1.5 เมตร ใช้เสาปูนซีเมนต์สูง 2.5 เมตร ฟังลึก 50 เซนติเมตร ขุดหลุมลึก 10 เซนติเมตร ปลูก 3 ต้นต่อค้าง ใส่ปุ๋ยคอก 0.5 กิโลกรัมต่อค้าง หลังปลูก 4 เดือน และเมื่ออายุ 1 ปี ขึ้นไป ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 12-3-6 หรือ 15-15-15 อัตรา 0.5 กิโลกรัมต่อค้าง พันจิบเบอร์ลินเพื่อยึดช่อดอก พร้อมกับใส่ปุ๋ยบำรุงผลสูตร 13-13-21 อัตรา 0.5 กิโลกรัมต่อค้าง ในฤดูแล้งให้น้ำอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เริ่มเก็บเกี่ยวผลเมื่ออายุ 1 ปี จำหน่ายผลสด ราคา กิโลกรัมละ 35-115 บาท หรือพริกไทยแห้งราคา กิโลกรัมละ 150-400 บาท โดยพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต

หมาก (*Areca catechu*) ปลูกที่อำเภอเมือง อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และปลูกทั่วไปทางภาคใต้ เกษตรกรผู้ปลูกหมากมีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม และสวนผลไม้ ปลูกหมากเป็นอาชีพเสริม หรือปลูกเป็นแนวรั้วบริเวณบ้านหรือสวน สภาพการผลิตหมาก ของเกษตรกรผู้ปลูกหมาก ในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูกหมากมากกว่า 15 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 5-10 ไร่ ปลูกหมากร่วมกับพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ก่อนทำการปลูก เกษตรกรมีการเตรียมพื้นที่โดยการฉีดยาฆ่าวัชพืช จากนั้นจึงขุดหลุมปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ 3 x 3 เมตร แหล่งที่มาของพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ปลูกในเดือน พฤษภาคม หมากเริ่มเก็บผลผลิตเมื่อมีอายุ 5 ปี โดยเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ถึง 6 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง มิถุนายน โดยหมากที่สมบูรณ์สามารถให้ผลผลิต 6-7 ทลายต่อต้นต่อปี ในการดูแลรักษาหมาก เกษตรกรมีการกำจัดวัชพืช แต่ไม่นิยมใส่ปุ๋ย เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีการป็นหรือสอยโดยใช้แรงงานคน รูปแบบการจำหน่าย ประกอบด้วยการจำหน่ายสดทั้งทลาย โดยจะเก็บหมากอ่อนสำหรับรับประทาน หมากหน้าเต็ม (หมากที่ผ่าแล้วไม่มีช่องว่างภายในผล) อาจจำหน่ายทั้งทลาย หรือปอกเปลือกแล้วจำหน่าย หมากประเภทนี้ใช้สำหรับทำหมากแห้ง โดยก่อนที่จะย่างจะนำไปหั่นเป็นแว่น ขนาดความหนาเท่าๆกัน หลังจากย่างเสร็จนำไปบรรจุกระสอบป่านส่งขาย

ต่อไป เกษตรกรบางรายอาจเจอจนหนักแล้วจำหน่ายในรูปผลสด บางรายนำหนักมากสุกมาผ่าซีก เอาเปลือกออก ตากแดดให้แห้งจำหน่ายในรูปหมากแห้งผ่าซีก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของแต่ละราย โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึง แหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองส่งผล ให้ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 16,875 บาทต่อไร่ ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 3,375 บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) จากการสำรวจพบว่าปัญหาที่สำคัญของการผลิตหมากคือพื้นที่ในการปลูกหมากลดจำนวนลงอย่างมาก เนื่องจากพืชเศรษฐกิจอื่นให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า แต่อย่างไรก็ตามพบว่าราคามากในทุกพื้นที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น ใน 3 ปีที่ผ่านมาและความต้องการหมากยังมีอย่างต่อเนื่อง จากการสำรวจผู้ส่งออกหมาก รายใหญ่ของจังหวัดระนองพบว่า ความต้องการหมากยังมีมากโดยตลาดที่สำคัญ ประกอบไปด้วย พม่า อินเดีย อังกฤษ เป็นต้น

ตีป्ली (*Piper retrofractum* Vahl.) ปลูกที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ขึ้นเองตามธรรมชาติ พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มีความชื้นชุกชวยระบายน้ำได้ดี เช่น บริเวณถ้ำ วัด และในสวนผลไม้ต่างๆ และเกษตรกรเข้าไป เก็บแล้วมาตากแห้งและจำหน่าย กิโลกรัมละ 150 บาท

พืชใบ

ชุมเห็ดเทศ (*Cassia alata* (L.) Roxb.) ปลูกที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และพบได้ทั่วไป ไม่มีระยะ ปลูกที่แน่นนอน ใส่ปุ๋ยคอก 1 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี เก็บเกี่ยวใบเพสลาด หลังปลูก 1-2 ปี ช่วงเดือนกันยายนถึง พฤศจิกายน ได้ต้นละ 50 กิโลกรัมต่อปี ไม่พบโรค แต่มีหนอนกัดกินใบ จำหน่ายใบสด 20 บาทต่อกิโลกรัมให้กับ โรงพยาบาล นำไปแปรรูปเป็นชาชง และบดใส่แคปซูล ผลผลิตรวม 1,000 กิโลกรัม

เพชรสังฆาต (*Cissus quadrangularis* L.) ปลูกที่อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปลูกเป็นพืชหลักในไร่โล่ง แฉ่ง ทำค้ำ สูง 2 เมตร จำนวน 2 ต้นต่อค้ำ ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 อัตรา 0.5 กิโลกรัมต่อค้ำ 2 ครั้งต่อปี และ ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 10 กิโลกรัมต่อค้ำ 2 ครั้งต่อปี เก็บเกี่ยวเถาหลังปลูก 1 ปี ได้ 100 กิโลกรัมต่อค้ำ ผลผลิตรวม 400 กิโลกรัม ราคา 15-20 บาทต่อกิโลกรัม ส่งขายโรงพยาบาล

ตะไคร้ (*Cymbopogon citratus* (DC.) Stapf) ปลูกที่อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง อำเภอหนองพิกัด และอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง เกษตรกร ผู้ปลูกตะไคร้มีอาชีพหลัก คือ ทำสวนยางพารา และปลูกขมิ้นชันเป็นอาชีพเสริม สภาพการผลิตตะไคร้ของ เกษตรกรผู้ปลูกตะไคร้ในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปลูก ตะไคร้เฉลี่ย 10 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 2-4 ไร่ เกษตรกรปลูกตะไคร้ร่วมกับพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา เป็นต้น โดยดินที่ใช้ปลูกตะไคร้ส่วนใหญ่เป็นดินร่วน รองลงมาคือ ดินเหนียว ทำการปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะห่างระหว่างหลุมปลูกประมาณ 50X50 เซนติเมตร พันธุ์ตะไคร้ที่นิยมปลูก คือ ตะไคร้หยวก ตะไคร้เขียว โดยใช้ต้นเป็นท่อนพันธุ์จำนวน 1-2 ต้นต่อหลุม แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนธันวาคมถึงพฤษภาคม ในการดูแลรักษาตะไคร้ เกษตรกรมีการถอน หญ้าและใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หลังปลูก 2 และ 5 เดือน ครั้งละ 25 กก.ต่อไร่ และใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 50 กิโลกรัม ต่อไร่ หลังปลูก 2 เดือน รวมระยะเวลาตั้งแต่เริ่มปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต 6-12 เดือน เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วย วิธีการขุดยกกอโดยใช้แรงงานคน ล้างทำความสะอาด ตัดราก มัดด้วยเชือกฟางจำนวน 100 ต้นต่อมัด จำหน่าย

มัดละ 60-70 บาท ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 2,199 บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ จำหน่ายตลาดในพื้นที่โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอน เนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้ 15,020 บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่า ตะไคร้เป็นพืชสมุนไพรที่มีศักยภาพในการผลิตทางการค้าได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาน้อย มีกำไรต่อหน่วยการผลิตที่สูง และส่วนใหญ่ปลูกเป็นพืชแซม สร้างรายได้ก่อนที่เกษตรกรจะได้รับรายได้จากพืชหลัก ความต้องการมีมากเนื่องจากภาคใต้มีการบริโภคตะไคร้ในการประกอบอาหารหลากหลาย และสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้หลายชนิด อีกทั้งตลาดจากประเทศเพื่อนบ้าน ยังมีความต้องการในปริมาณสูงอีกด้วย

บัวบก (*Centella asiatica* (L.) Urban) ปลูกที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 51 ปี มีประสบการณ์ในการผลิต 9 ปี ปลูกเป็นพืชหลักในที่ลุ่มน้ำ นิยมปลูกพันธุ์บัวบกนา ปลูกได้ตลอดปี เตรียมแปลงโดยการไถยกร่องกว้าง 8 เมตร ความยาวตามพื้นที่ ระยะปลูก 30 X 30 เซนติเมตร ใช้ 1 ต้นต่อหลุม ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หลังปลูก 10 และ 20 วัน ครั้งละ 2.5 กิโลกรัมต่อแปลง ให้น้ำระบบสปริงเกอร์ โรคที่พบคือรากเน่า เก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 1-3 เดือน เลือกชุดกอกที่โตเต็มที่ ตัดราก ล้างน้ำ ไม่มีการตัดเกรด แล้วใส่ถุงพลาสติกใสประมาณ 20-25 กิโลกรัมต่อถุง จำหน่ายตลาดในท้องถิ่น ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 21,144 บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองส่งผลให้ เกษตรกรมีรายได้เพียง 30,523 บาทต่อไร่ จากการสำรวจพบว่าการผลิตบัวบกมีการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น สารเคมี ปุ๋ยเคมี และแรงงานในการเก็บเกี่ยว การล้าง การตัดราก จึงทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูง

หญ้าดอกขาว (*Vernonia cinerea* Less.) เป็นวัชพืชชนิดหนึ่งที่สูงตามกอหญ้า พุ่มหญ้า สามารถพบเห็นได้ทุกภาคของประเทศไทย แต่บางคนไม่ทราบว่าวัชพืชนี้คือสมุนไพรที่มีประโยชน์ทางยา มีสรรพคุณในการช่วยลดการสูบบุหรี่ได้ เนื่องจากสมุนไพร (<http://pirun.kps.ku.ac.th/~b4816187/page16.html>) หญ้าดอกขาว มีสารไนเตรตซึ่งมีฤทธิ์ทำให้ประสาทรับรสบริเวณลิ้นรู้สึกชา ทำให้ผู้ที่บริโภคเข้าไปไม่รับรู้รสชาติใด ๆ จึงไม่รู้สึกอยาก บุหรี่ (สุกัญญา. มปป : ปรีดา. 2549) ลักษณะทั่วไปของหญ้าดอกขาวมี ต้นสูงประมาณ 1-5 ฟุต ลำต้นเป็นเหลี่ยม มีขนนุ่ม ใบรีรูปไข่ ปลายแหลม มีดอกเล็กกลม ออกเป็นช่อแยก แขนงช่อที่ปลายกิ่ง แต่ละช่อประกอบด้วยดอกย่อยจำนวนมาก เมื่อดอกบานแก่เต็มที่จะมีสีขาวเป็นพู่ฝอยแตก บานและปลิวไปตามลม โดยมีเมล็ดติดไปด้วยเมื่อไปตกบริเวณไหนก็จะแพร่ขยายพันธุ์เองต่อไปตามธรรมชาติ หญ้าดอกขาวที่พบปลูกที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร เป็นวัชพืชในสวนปาล์มน้ำมัน เก็บเกี่ยวเมื่อเริ่มแทงช่อดอก ใช้มีดตัดบริเวณโคนต้น แล้วล้างทำความสะอาด จำหน่ายต้นสดกิโลกรัมละ 20 บาท หญ้าดอกขาว 1 รุ่น สามารถ เก็บได้ 3 ครั้ง ผลผลิต เฉลี่ย 90 กิโลกรัมต่อไร่ ต่อปี

รางจืด (*Thumbergia laurifolia* Lindl.) (<http://www.Maipradabonline.com/rangjoud.htm>) ปลูกที่อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร และอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกษตรกรผู้ผลิตรางจืดมีอายุเฉลี่ย 67 ปี

มีประสบการณ์ในการผลิต 7 ปี โดยปลูกเป็นพืชแซมในสวนผลไม้ ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ด้วยท่อนพันธุ์ที่ปักชำ ระยะห่าง 10 x 10 เซนติเมตร ทำค้ำสูง 1 เมตร เก็บเฉพาะใบเทศลาด ปีละ 3 ครั้ง จำหน่ายกิโลกรัมละ 20 บาท

ส้มป่อย (*Acacia concinna* (Willd.) DC.) ปลูกที่อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร อำเภอเกาะเปอร์ จังหวัดระนอง (<http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=129>) สภาพการผลิตส้มป่อยของเกษตรกรในปีการเพาะปลูก 2553-2556 สามารถสรุปได้ ดังนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 44 ปี มีประสบการณ์ปลูกพลู เฉลี่ย 12 ปี ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 0.5-1 ไร่ ดินที่ใช้ปลูกเป็นดินร่วน ดินร่วนปนทราย ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ขุดหลุมปลูก โดยไม่มีการไถพรวนดิน ระยะปลูก 1 X 1 เมตร โดยการใช้ท่อนพันธุ์ แหล่งที่มาของท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง โดยเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวได้ตลอดทั้งปี เป็นเวลา 5 ปี โดยเก็บวันเว้นวัน หรือ 2 วันเว้น 1 วัน ในการดูแลรักษาเกษตรกรมีการกำจัดวัชพืชโดยการถอน ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ปีละ 3 ครั้ง ครั้งละ 3 กรัมต่อหลุม ให้น้ำโดยระบบสายยาง เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยวิธีการตัดยอดโดยใช้แรงงานคน แล้วมัดเป็นกำ กำละ 3 บาท โดยไม่มีการคัดเกรดโดยบรรจุถุงพลาสติก ต้นทุนในการผลิตเฉลี่ย 867 บาทต่อไร่ (ไม่รวมค่าแรงงานของตนเองและครอบครัว) ผลผลิตส่วนใหญ่ มีพ่อค้ามารับซื้อถึงแหล่งผลิต ราคาจำหน่ายมีความไม่แน่นอนเนื่องจากผู้รับซื้อเป็นผู้กำหนดราคา เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 5,466 บาทต่อไร่

จากการสำรวจพบว่า การผลิตพืชสมุนไพรแต่ละชนิดมีการกระจายเฉพาะจุด หรือเฉพาะราย ความรู้ในการผลิตยังไม่ตรงกัน บางพื้นที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตเกินความจำเป็น เมื่อนำไปคิดต้นทุนการผลิตพบว่าไม่คุ้มทุน อีกทั้งเกษตรกรยังขาดความรู้ในด้านการเตรียมดิน การวิเคราะห์ดิน การใช้ปุ๋ย รวมถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การรวมกลุ่มสหกรณ์ เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง เพื่อลดปัญหา ราคาตกต่ำ สินค้าล้นตลาด และการรวมกลุ่มการแปรรูปสมุนไพรต่างๆ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาระบบการผลิตพืชสมุนไพรและเครื่องเทศเชิงการค้าภาคใต้ พบว่า ผู้ผลิตสมุนไพรและเครื่องเทศมีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีสถานะภาพเป็นเจ้าของสวน ทำการเกษตรด้วยการอาศัยน้ำฝน ได้รับพันธุ์จากเพื่อนเกษตรกร และเก็บไว้ใช้เอง ไม่มีการเตรียมดิน และ วิเคราะห์ดิน ใช้วิธีขุดหลุมปลูกอย่างเดียว ไม่มีการตรวจสอบและไม่ทราบสารสำคัญที่อยู่ในสมุนไพร จำหน่ายในรูปผลผลิตสด ปัญหาด้านการตลาดเกิดจากผลิตแล้วไม่มีผู้รับซื้อ การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้พบว่าสมุนไพรที่มีศักยภาพผลิตเป็นการค้าคือ ขมิ้นชัน ข่า ตะไคร้ หอม และจันทร์เทศ เนื่องจากมีการผลิตและความต้องการบริโภคทั้งในท้องถิ่น ตลาดในประเทศและต่างประเทศยังมีความต้องการสูง และสามารถที่จะแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งกำไรต่อหน่วยการผลิตสูงอีกด้วย

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ได้ข้อมูลพื้นที่ที่เหมาะสมในการผลิต และพัฒนาระบบการปลูกพืชสมุนไพรและเครื่องเทศแบบยั่งยืน
2. เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกพืชสมุนไพรและเครื่องเทศให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

11. คำขอบคุณ ขอขอบคุณ ผู้ประกอบการ เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรและเครื่องเทศภาคใต้ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ และขอบคุณ คุณดารณี จำปา และคุณสุชาติ ผอมนุ่ม ผู้ช่วยเก็บบันทึกข้อมูล

12. เอกสารอ้างอิง

- เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักงานวิชาการป่าไม้. บริษัท ประชาชน.
- ไชยรัตน์ สัมณ. ข้าเหลืองเงินล้าน สมุนไพรชุมชนทองกลางล่าง . ไทยรัฐ. ปีที่ 57 ฉบับที่ 17,823 วันพุธที่ 8 พฤศจิกายน 2549 หน้า 7.
- ปรีดา เบญจนาภาคกุล. 2549. ประสิทธิภาพของหญ้าดอกขาวในการเลิกบุหรี่. วิทยานิพนธ์เภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาเภสัชกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยพืชสวน. 2545. พรรณพืชอนุรักษ์. สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ. 321หน้า.
- ชวลิตรัตน์ คงเรือง และอนวัต สงสม. 2547. รายงานการวิจัยเรื่อง การผลิตและการตลาดขมิ้นชันและผลิตภัณฑ์ใน ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- กระชาย. <http://www.sc.mahidol.ac.th/wiki/doku.php?id=%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2554.
- ชุมเห็ดเทศ <http://www.agriman.doae.go.th/home/kpi006/0210chumhedted.pdf> เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2557.
- พัทลุงพลิกภัยแล้งให้เป็นโอกาส ขายหมากได้กิโลละ 36 บาท. <http://www.manager.co.th/south/viewnews.aspx?NewsID=9560000036250> เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2557.
- เพิ่มมูลค่าผลไม้ถิ่น "จันทน์เทศ" แปรรูปสู่โอท็อปขายดีเมืองนคร. <http://www.komchadluek.net/detail>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2554.
- รางจืด. <http://www.Maipradabonline.com/rangjoud.htm>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2554.
- ส้มแขก. <http://sirinpharmacy.exteen.com/20100503/entry>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2554. บัญชียาหลักแห่งชาติ ปี 2556 <http://dmsic.moph.go.th/download/ed2556/NLED-2556.pdf> เข้าถึงเมื่อ วันที่ 4 มิถุนายน 2557.
- หญ้าดอกขาว http://thaiherb-tip108.blogspot.com/2011/03/blog-post_854.html เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2557.
- หญ้าดอกขาว. <http://pirun.kps.ku.ac.th/~b4816187/page16.html>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2554.

13. ภาพผนวก

ตารางที่ 1 แสดงแหล่งปลูก ปริมาณผลผลิต และปริมาณการจำหน่ายตลาดของสมุนไพรชนิดต่างๆในภาคใต้

ชื่อพืช	จังหวัด	อำเภอ	จำนวน	รวม	ผลผลิต	ปริมาณการ		
ขมิ้นชัน	นครศรีธรรมราช	ร่อนพิบูลย์	6	32	27,000 (กก.)	25,000 (กก.)		
	พัทลุง	ป่าพะยอม	2		13,000 (กก.)	12,000 (กก.)		
		ศรีนครินทร์	2		9,000 (กก.)	7,500 (กก.)		
	พังงา	ทับปุด	2		24,000 (กก.)	23,000 (กก.)		
	กระบี่	ลำทับ	6		352,500 (กก.)	330,000 (กก.)		
	ชุมพร	เมือง	6		43,000 (กก.)	41,000 (กก.)		
		ท่าแซะ	2		1,850 (กก.)	1,500 (กก.)		
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	1		4,000 (กก.)	4,000 (กก.)		
	ระนอง	กระบุรี	2		3,000 (กก.)	3,000 (กก.)		
		กะเปอร์	3		1,900 (กก.)	1,900 (กก.)		
	ข่า	ตรัง	ปะเหลียน		2	17	126,000	126,000 (หน่อ)
		ชุมพร	เมือง		1		1,500 (หน่อ)	1,500 (หน่อ)
ระนอง		กระบุรี	2	1,800 (กก.)	1,800 (กก.)			
		กะเปอร์	4	13,100 (กก.)	13,100 (กก.)			
สงขลา		บางกล่ำ	6	21,950 (กก.)	21,950 (กก.)			
พัทลุง		เมือง	2	3,516 (กก.)	3,516 (กก.)			
ตะไคร้		พัทลุง	ศรีนครินทร์	3	14		42,000 (ตัน)	32,000 (ตัน)
	นครศรีธรรมราช	นบพิตำ	1	32,000 (ตัน)		19,200 (ตัน)		
		พรหมคีรี	2	80,000 (ตัน)		80,000 (ตัน)		
	ชุมพร	เมือง	2	86,000 (ตัน)		86,000 (ตัน)		
	ระนอง	กะเปอร์	5	86,000 (ตัน)		86,000 (ตัน)		
	สงขลา	บางกล่ำ	1	10,000 (ตัน)		10,000 (ตัน)		
	หมาก	ระนอง	เมือง	1		11	ผู้ส่งออก	
		กะเปอร์	4	แห้ง 2,000	แห้ง 2,000 (กก.)			
นครศรีธรรมราช		ร่อนพิบูลย์	6	แห้ง 5,600	5,600 (กก.)			
				สด 26,100	สด 26,100 (กก.)			

ตารางที่ 1 แสดงแหล่งปลูก ปริมาณผลผลิต และปริมาณการจำหน่ายตลาดของสมุนไพรชนิดต่างๆในภาคใต้ (ต่อ)

ชื่อพืชสมุนไพร	จังหวัด	อำเภอ	จำนวนราย	รวม (ราย)	ผลผลิต	ปริมาณที่ออกตลาดได้
จันทร์เทศ	พังงา	เมือง	2	9	15,000 (ผล)	15,000 (ผล)
	นครศรีธรรมราช	ร่อนพิบูลย์	5		94,000(ผล)	94,000 (ผล)
		ช้างกลาง	1		500 (ผล)	500 (ผล)
	ชุมพร	หลังสวน	1		5000 (ผล)	5000 (ผล)
พริกไทย	ตรัง	ปะเหลียน	1	8	200 (กก.)	200 (กก.)
	ชุมพร	หลังสวน	1		500 (กก.)	500 (กก.)
		เมือง	2		500 (กก.)	500 (กก.)
	ระนอง	กะเปอร์	2		สด1,300 (กก.)	สด1,300 (กก.)
	นครศรีธรรมราช	ชะอวด	2		สด 7,000 (กก.)	7,000 (กก.)
ไพล	ชุมพร	ท่าแซะ	2	5	240 (กก.)	190 (กก.)
		เมือง	1		200 (กก.)	150 (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	1		1,000 (กก.)	1,000 (กก.)
	ระนอง	กะเปอร์	1		200 (กก.)	200 (กก.)
กระชาย	ชุมพร	เมือง	1	4	200 (กก.)	100 (กก.)
		ท่าแซะ	1		100 (กก.)	80 (กก.)
	ระนอง	กระบุรี	1		500 (กก.)	500 (กก.)
		กะเปอร์	1		200 (กก.)	200 (กก.)
บัวบก	นครศรีธรรมราช	เฉลิมพระเกียรติ	3	3	23,000 (กก.)	23,000 (กก.)
กระวาน	นครศรีธรรมราช	ร่อนพิบูลย์	3	3	1,000 (หน่อ)	1,000 (หน่อ)
ส้มป่อย	ชุมพร	เมือง	1	3	80 (กก.)	80 (กก.)
		กะเปอร์	2		10,800 (กก.)	10,800 (กก.)
ส้มควาย	นครศรีธรรมราช	ลานสกา	2	2	10,000 (กก.)	10,000 (กก.)
ขุมเห็ดเทศ	ชุมพร	ท่าแซะ	1	2	1,000 (กก.)	1,000 (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	1		50 (กก.)	50 (กก.)
เพชรสังฆาต	ชุมพร	ปะทิว	1	2	400 (กก.)	400 (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	1		100 (กก.)	100 (กก.)
รางจืด	ชุมพร	ท่าแซะ	1	2	300 (กก.)	300 (กก.)
	สุราษฎร์ธานี	เมือง	1		แห้ง 150 (กก.)	แห้ง 150 (กก.)

ตารางที่ 1 แสดงแหล่งปลูก ปริมาณผลผลิต และปริมาณการจำหน่ายตลาดของสมุนไพรชนิดต่างๆในภาคใต้ (ต่อ)

ชื่อพืช	จังหวัด	อำเภอ	จำนวน	รวม	ผลผลิต	ปริมาณที่ออก
ดีปลี	นครศรีธรรมราช	ช้างกลาง	1	1	20 (กก.)	20 (กก.)
		ร่อนพิบูลย์	1	1	15 (กก.)	15 (กก.)
หญ้าดอกขาว	ชุมพร	ท่าแซะ	1	1	200	200 (กก.)
รวม				120		

ภาพที่ 1 ภาพแสดงพืชสมุนไพร 17 ชนิดในภาคใต้

ขมิ้น

ข่า

ตะไคร้

หมาก

จันทน์เทศ

พริกไทย

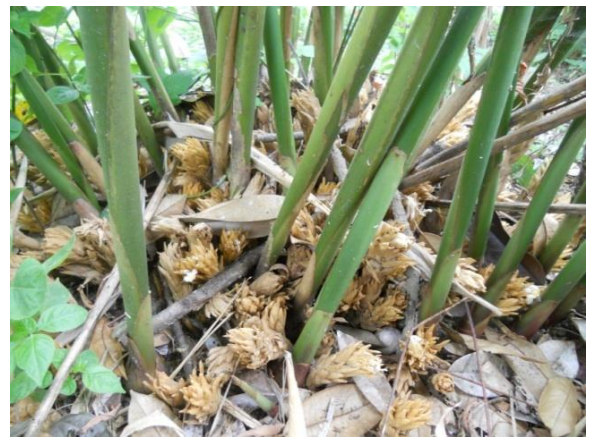
ไพล

กระชาย

บัวบก

กระวาน

ส้มป่อย

ส้มควาย

ชุมเห็ดเทศ

เพชรสังฆาต

รางจืด

ติปลี

หญ้าดอกขาว